

DUŠAN ŠAROTAR

Rojstvo in smrt sonca

Senca športnega letala je drsela čez zeleno vodovje, ki je prekrivalo nepregledno in pusto prostranstvo. Vse je bilo negibno in potopljeno v vlažne večerne meglice, nad katere so se dvigali oblaki nadležnega mrčesa. Hitro se je temnilo, rdeče sonce je ležalo nizko nad horizontom, ob njem je naglo rasla veličastna luna, večja od sveta, nad katerim je vstajala. Razločno je bilo videti njena kamnita morja in kraterje, ki so v sebi varovali globoko tišino, ki je ni moglo zmotiti niti brnenje starega propelerja. Potem je mastno zeleno ločje zagrnila noč.

Srebrnkaste meglice so se zalesketale v ostri mesečini. Daleč na obzornici je kopnel zadnji rožnat oblak, nad njim je sijalo južno nebo. Milje daleč spodaj je pod orjaškimi drevesi počasi zamiralo neznosno kričanje in tuljenje tisočih živali, ki so iskale nočno skrivališče ali domače gnezdo. Roparice in ujede so se potuhnile in potrpežljivo prežale na pravi trenutek, da zaključijo prehranjevalno verigo. Navidezni mir, ki so ga krasili le občasni zvoki tropskih ptičev in lesketanje rdečih oči, ki so v strahu oprezale v toplo noč, je bil zlovešč. Srce džungle nikoli ne počiva.

Takrat so se zganili tudi nevidni lovci, ki so bili tukaj, ko je sonce bilo še na drugem koncu sveta, zdaj so ga zakopali v morje ter se počasi in neslišno tihotapili skozi skrivne prehode med ločjem. Njihove koščene noge, ki so ves dan nepremično stale v nizkih drevakih, s katerimi so lovili, so klecale od otrplosti. Pred lovci je bila še dolga pot domov, kjer bodo ob ognjih, ki so že vznikali v daljavi, razdelili plen. Nekateri bodo ostali tukaj, vse dokler se ne vrne bela svetloba. Velike noge

bodo brodile po globokem črnem močvirju, z visoko dvignjeno sulico v košчени roki, vendar tega nihče ne bo opazil. Kar je skrito, bo tako tudi ostalo.

V zraku sta bila že nekaj ur, stara letalna naprava je hropela in sekala vlažen ekvatorialni zrak. Še vedno ni bilo videti nobenega človeškega bivališča ali luči, ki bi se utrnila nad močvirno puščavo. Mežikale so le drobne lučke na plastičnem božičnem dreveščku, ki je visel nad kokpitom. To drobno drevesce je bilo edino znamenje, ki je priklicevalo skrivnost stvarjenja. Temno, z drobnimi svetlobnimi telesi ožarjeno nebo, se mu je v tistem trenutku zdelo še mogočnejše. Zatisnil je oči, vedel je, da jih spremljajo mnogi z rastlinjem zakriti pogledi, letalo je tukaj delovalo kot popoln tujek, ki je s hrupom vdrl v prividno ravnovesje. Čutil je, da je spodaj življenje, ki mu ne bo nikoli dostopno. Postalo mu je slabo, presušeno in ranjeno grlo je zalil s požirkom cenenega viskija, jedko tekočino je takoj izbruhal. Otrplo glavo je potisnil proti polomljenemu okencu. Topel in zvrtničen zrak mu je v hipu posušil lice. Pokrajina spodaj je valovala, odnašalo ga je, topa bolečina v glavi se je mešala z utrujenostjo in občutkom neskončnosti. Potem je vanj iz daljave vdrlo prasketanje radia, pilot, ki je bil še pred časom kapitan majhne rečne ladje, si je zaželel domače glasbe. Tudi njemu so se verjetno zapirale oči po slabem viskiju. Radijska postaja, ki se je v presledkih bučno oglašala, ga je držala pri zavesti.

Tukaj sem že bil, vse mi je poznano, je udarjalo v Antoniovo zavest. Res sem bil že tukaj, toda ni vedel, če sanja ali blede. Videl je črno reko, pred njegovimi očmi se je razlivala daleč v neprehodne gozdove, kamor človeška noga še ni stopila. V tišini je odmevalo obredno vpitje črnih lovcev, kot bi bil za vsakim drevesom skrit divji obraz, nato spet grobna tišina in globoko dihanje, na koncu pa je sledilo le še ritmično ploskanje po votlih deblih, ki jih je zalila voda.

Antonio ni spal, gledal je v mesec, kakršnega še ni videl. Z roko je segel po fotoaparatu, vendar si je premislil, tega ne moreš slikati, si je rekel. Iz žepa je potegnil beležnico in svinčnik ter ga oslinil, zdelo se mu je, da se to tako počne. Nikoli ni imel izrazitega risarskega daru, zdaj ga je prišlo, da je v poltemi in med tresenjem narisal krog, ki to niti ni bil, in vanj še dva manjša. V spodnji rob beležnice pa je nekaj neberljivo pripisal. Zmotil ga je glas, ki se je zaslíšal iz aparata, zdelo se mu je, da je med nerazumljivimi besedami ujel – Manaus.

Nad ekvatorjem je v zvezdnem metežu zaprasketala nova zvezda, tega še nikoli ni videl, o tem je Antonio le bral nekaj poljudnih člankov, ki so izhajali v njihovem časniku. Vedno si je želel, da bi lahko pisal o vesolju, imel je občutek, da bi zmožl o njem govoriti dovolj privlačno in z ustreznimi metaforami, vendar ni imel nobene primerne kvalifikacije, da bi bilo njegovo pisanje verodostojno. Ob prijetni misli na neskončnost, ki ga obdaja, se je vrinila zoprna slutnja, da bo za vedno obsojen na tipkanje zgolj v kulturniško rubriko, ki je bila površ še slabo brana. Izjema so bile le mesečne reportaže, nekakšni potopisi s pridihom skrivnostnosti, ki so jih sestavljali starejši kolegi ali pa zunanji sodelavci, ki jim je še posebej zavidal, da so se podajali v nevarne in oddaljene konce sveta. Zdaj je bil tudi Antonio na prvem pravem terenu; naloga

sicer ni bila kaj prida ugledna, pa vendar. Poročat je šel s prednovoletnega opernega festivala, na katerem naj bi prvič nastopili tudi lovci iz osrčja Amazonke, ki so jih za to priložnost naučili zapeti nekaj božičnih pesmic in popularnih arij. Na otvoritveni ceremonial, ki naj bi se pričel čez nekaj minut, je že zamudil, toda tukaj bo ostal vsaj še en večer, mogoče se bo lahko po telefonu dogovoril za kak dan odloga, če mu bo uspelo odposlati članek. Zavedal se je odgovornosti in urednikovih pričakovanj, da bo iz poti naredil nekaj uporabnega. Tako daleč bi namreč šli mnogi.

Avion je zdrsnil še niže nad gosto poraslo in temno zemljo, s katere so se dvigali številni kresovi, okoli njih pa so se vrtela tiha in v plamene zatopljena telesa. Antonio je spet pomislil na zvezdo, ki se je pravkar rodila nekje v prostranem vesolju. Njena svetloba bo mogoče nekoč obsijala njegovo že davno temno in tiho telo, tako kot ogenj duše teh skrivnostnih lovcev, ki jih ne bo nikoli spoznal. Vedel je, da mu tega ni dano razumeti, vendar še nikoli prej ni bil tako prepričan, da je odgovor bliže, kot je mislil. Slutil je, da pot do zvezd le ni tako dolga.

Na levi so v nočni sopari zatrepetale mestne luči, radio je bil vse glasnejši, med hreščanjem in mešanico angleščine in rodnega jezika je Antonio razbral, da se približujejo cilju. Kapitan je vpil v mikrofon proceduro in hkrati krel in se šalil, tukaj so se vsi poznali. Med smehom je pogledoval nazaj proti edinemu potniku, ki ga je moral nocoj odložiti v mestu sredi nepregledne džungle. Z levico je stiskal pilotsko ročico ter med manevrom z drugo roko kazal čez kokpit proti soju luči. Božiček je poskakoval in butal ob strop in šipo. Antonio se je trudil pokazati nekaj navdušenja, tukaj mu je bilo na nek čuden način prijetno. Želel je, da bi polet še trajal.

Naglo sta se spuščala, vendar piste ni bilo videti. Med lučmi ni mogel opaziti nobenega reda, nikjer ni bilo glavne ulice ali stolpnice, ki bi služila kot orientir. V naslednjem hipu sta spet izgubila svetlobno sled, v kabino je vdrl hladen in vlažen zrak, luči so svetile le še na otoku daleč spredaj. Antonio je stegnil vrat proti oknu, čutil je, da svet pod njim odteka proti velikemu črnemu žrelu, nad katerim so sijale zvezde. Reka, ga je prešinilo. Amazonka.

Spust je bil trd, letalo je udarjalo in poskakovalo po grobem asfaltu, ustavila sta se daleč od letališke zgradbe, ki ni po ničemer izstopala od hiš, ki so stale v ozadju. Kapitan je odsunil vrata in s prstom pokazal, naj stopi za njim. Antonio je pograbil boršo in se s težavo zvlekel ven čez pilotski sedež. Torbo je vrgel na pisto, stopil na avionsko krilo in končno odskočil na vroč asfalt. V hipu ga je oblila vročica, bil je omotičen, vlaga ga je dušila. Čutil je, da ga zmanjkuje, sklonil se je k torbi in občepel. Kapitan se je krohotal in si prižigal čik.

– Servegia, ha!? je odločno vprašal.

– Ja, ja, je odvrnil Antonio. Pivo me bo osvežilo, se je potolažil. Propeler se je ustavil, trenutek tišine ga je postavil na noge. Hitela sta proti letališki stavbi, ko so vlažno in pregreto ozračje počasi napolnjevali novi, neznani glasovi.

Pod visokim obokanim stropom nekdanjega glavnega poštnega urada je visel razkošen lesteneč, okrašen z debelima kristalnima kroglama in poldragimi

barvnimi kamni. V polmraku je bilo videti, da sta ga že načela prah in cigaretni dim, ki sta se neusmiljeno nalagala na porumenelo okrasje. V hladnem, očitno pretirano hlajenem prostoru, je bilo nenavadno malo ljudi. Ob vratih sta stala vojaka, zavaljeni in zadihani telesi sta imela ovešeni s polno bojno opremo, ki ju je pribila ob zid. V temnih kotih je spalo nekaj bosih in opitih Indijancev. Vse v slavo Gospodovo, je pomislil Antonio. Ob pogledu na otrpla in na granit zvaljena telesa si je spet oblekel vetrovko. Ledeni zrak je bruhal iz ropotajočih air-conditionov in se mu zavlekel med kosti. Nemi in voščeni obrazi so se ob pogledu nanj razlezli v nasmeh. Kapitan je že pognal prvo flašo in se zapletel v glasen prepir s kolegom, ki je s palcem kazal nekam pod strop. Antonio mu je nehote sledil. Šele sedaj je opazil, da stari lesteneč visi pod veliko stekleno kupolo. Skozi umazana in razbita okna je za hip videl zvezde. Kapitan je spet povzdignil glas in ne da bi pogledal gor, odločno mahal z roko v nasprotno smer. Navigacija, je pomislil Antonio, mogoče pa napovedujeta smer Sinovega prihoda, se je tiho nasmehnil tudi on, več iz razvnetega pogovora ni mogel ujeti. Nanj je kapitan gotovo že pozabil. Vseeno je stopil do bifeja, ki je bil še edini obljudeni prostor, to je bil očitno zadnji nočni polet. Nikjer ni bilo nobenega voznega reda, niti najave poletov, kar pa Antonia takrat ni začudilo. Vse je pričalo, da tukaj že dolgo nihče ni letel. Naročil je zase in amaterska astronoma. Napravil je dolg požirek in se v isti sapi pobral proti izhodu, ki sta ga stražila obglavljena vojaka.

Nad mestom, potopljenim v soparo, je lebdela glasba, prihajala je iz vseh koncev in udarjala ob stare pločevinaste strehe. Čeprav je gorelo tisoče žarnic in je rumenkasta svetloba uhajala iz vsake luknje, je bilo na ulici temno. Antonio je nekaj trenutkov stal na zadnji stopnici in vročičen opazoval gručo glasnih in razgretim mož, ki so stali ob velikem zamrzovalniku in si podajali steklenico. Okoli razbitega rdečega neonskega napisa se je kotalil oblak rjavkastega dima. Najmlajši med njimi je pokašljeval. Potem je spontani smeh v družini za hip zamrl. Debelušen možakar, ki je pravkar potegnil gost in smrdeč dim iz pipice, je s prstom pokazal čez cesto, Antonio je slutil, da je pozornost namenjena njemu. Instinktivno je stopil stopnico više, hotel se je umakniti nazaj v stavbo, naglo se je obrnil in obstal kot vkopan. Pred njim so stala stara in z deskami zabita vrata. Okna so bila temna in razbita. Iz kupole zgoraj je zevala velika črna luknja, ki jo je videl celo v temi. Znova se je obrnil proti ljudem, ki so se pomaknili proti vhodu v bar. Čemeli so ob zidu, si podajali pipico in zrli v privid. Antonio je pograbil torbo in se opotekaje pognal po ulici navzdol. Za njim je vstajal glasen in nekontroliran smeh.

Ritem je bil vse ostrejši, vzklikanje in odmevanje bobnov mu je drobilo glavo. Ulica je bila vedno bolj polna, po sredi ceste se je valila množica Indijancev z velikimi perjanicami, nebo so parale goreče puščice, glaževina je pokala in se drobila pod njegovimi hitrimi koraki. Zrak je bil napolnjen s pečenimi ribami, kure so visele na dolgi žici, raztegnjeni čez cesto. Otroci so ga oblegali in mu hoteli sneti boršo, vendar jo je dvignil nad glavo in se z rokami kvišku tolkel

skozi množico. Tega si je želel, da bi bil del festivala, vendar se je zdaj počutil izgubljenega. Nič ni mislil, hotel je le, da bi bil čimprej zunaj.

Nenadoma, ko je že mislil, da ga bo kaos, v katerega se je zapredel, požrl, se je od nekod daleč oglasilo nekaj, kar je počasi preglasilo vse. Zdelo se mu je, da hrup in grmenje zaznava le on, množica je plesala naprej. Bilo je vse bližje in močnejše, lučke in stojnice so se tresle, kot bi vstajal potres, vznesene množice so pričele poskakovati in mahati proti nebu, potem je neznosno žvižganje reaktivnih motorjev preglasilo vse. Veliko potniško letalo je zgrmelo tik nad mestom proti letališču. Antonio je še tiščal glavo med ramena, ko je svet že pel naprej. Hrup je počasi zamiral. Letalo se je varno spustilo na drugem koncu mesta. Antonio se je začudil, jaz sem pristal drugje.

Previdno je odsunil vrata in stopil na razmajan balkon, obešen na pločevinast nadstrešek. Težak, vlažen zrak, ki se je dvigal iz teme na desni, je raztopil vonj po plesnobi. Deske pod nogami so preteče pokljale. Bobni so le še zamolklo udarjali na drugi strani nevidne stene. Mesto se je umirjalo, glasove je odnašala velika črna reka. Goreče molitve in grleno petje je še dolgo lebdelo nad vodovjem in se vse do jutra razgubljalo v nešteti rokavih in kanalih. Nepregledna in nedostopna močvirja, poseljena s ptiči, mrčesom in velikimi dvoživkami, so prisluskovala pozabljenim pesmim. Antonio je slutil, da mora biti tudi tam kako čuječe uho, ki še zmore prisluhniti tej neubrani in razpuščeni pesnitvi. Mogoče tihi lovec v čolnu, ki nocoj ni prižgal plamena. Čaka. Sam pod zvezdami.

Samevala je tudi luč nad prazno cesto, kot bi jo nekdo pozabil ugasniti. Ostal je le kamen, na katerem je sedel risar. Zdaj je bil mogoče že daleč na drugi strani reke, kamor je odveslal s svojim premladim dekletom. Ali pa se lačna in zaskrbljena skrivata v kakem temnem kotu. Tudi onadva čakata pesem, ki bo prišla iz njenega zrelega trebuha.

Bila sta prva človeka, s katerima je tukaj spregovoril. Čeprav so si namenili le nekaj besed, je Antonio sedel na risarjev kamen in se dal portretirati. Risba na prašnem in pomečkanem papirju je zdaj zvita ležala na zglobovniku v sobi hotela Don Juan. Antonio je dolgo nepremično sedel na kamnu, obsijan s slabo lučjo, vendar se je počutil pomirjenega. Pozabil je, da je pristal nekje daleč, v mestu sredi džungle, ter da ga čaka delo. Gledal je risarjevo spretno roko, ki je počasi vlekla poteze z barvnimi svinčniki po papirju, razprtem na kolenih. Portreta ni videl, ko je bilo delo končano in je vlekel iz žepa bankovec, ga je dekle skrbno zvilo in povežalo z barvno nitko. Izročil je denar moškemu, mogoče celo preveč, in od dekleta dobil zvitek. Šele takrat je videl, da je skoraj še otrok. V temnih očeh, ki so se za hip zalesketale kot odblesk na reki, je videl, da je ponosna. Ne na kupčijo. Ko je odhajal s portretom v rokah, se je za hip obrnil, kot bi želel, da se ne vidijo zadnjič.

Še malo in bo vzšlo, je pomislil Antonio, v to je verjel. Za umazaniami in strganiami zavesami je vstajalo jutro. Temen in blaten rečni veletok se je kopal v mlečni svetlobi. Na visokih drevesih, ki so obraščala peščeno obrežje, so se oglašali ptiči, frfotanje širokih kril in šumenje listja je zapolnilo nočno praznino.

Strah in napetost, ki sta se skrivala za spokojem in snom, sta nenadoma popustila. Sonce je počasi prihajalo po reki navzgor. Svetloba se bo vsak hip razlila čez vodovje in ga obarvala škrlatno. Samo še en zasuk čez rečni preliv in jutro bo oplazilo mesto. Takrat je Antonio pomislil na smrt. Bil je nenaden preblisk, kot dotik prvega sončnega žarka, ki se je že dotaknil počenega ogledala nad umivalnikom. Žarelo je, temna sta ostala le dva počrnjena madeža, ki ju je v ogledalo odtisnil čas. Zaprl je oči. Madeža sta ostala.

Nepremično je ležal. Noge in trup je imel iztegnjen. Premikal je le veke. Nastavljal se je soncu, ki je sijalo med gostimi zastori. Zeblo ga je in znojil se je. Vročica ga je oblivala. Ob njem je ležal portret, ki ga še ni odvil. Spomnil se je dekletovih oči, kot bi ga gledala iz starega ogledala. Dvignil se je, ko je zaslišal težke lesene korake, ki so v kratkih presledkih udarjali po stopnicah. Na zgornjem hodniku so se ustavili, kot bi potrebovali predah, potem pa so počasi lezli proti njegovim vratom. Odločna pest je udarila po vratih, prah, ki ga je bilo povsod veliko, je zaplaval v žarkih. Bil je na nogah in hitel odpret. Preden je napravil dva koraka do izhoda, so se koraki že v istem ritmu oddaljili. Budnica, se je nasmehnil. Očitno sem edini gost.

Odgrnil je težko in mastno zaveso, ki je zastirala okno in še del zidu ob njem. V kotu je na pol zakrita visela *Pieta*, na istem žeblju je bila obešena še ogrlica s posušeno ribjo čeljustjo in okrašena s pisanim perjem. Nocoj je sveta noč in čaka me delo. Odločno je stopil do plehnatega umivalnika, voda je tekla le po kapljicah in ropotaje odtekala v smrdljiv odtok. Utrujenega in neobritega lica v črnem ogledalu niti ni opazil. Spakiral si je le majhno ročno torbico s pisalnim priborom in fotoaparatom, ostalo prtljago pa potisnil pod posteljo. Trenutek je še premišljal, kje bi pustil portret. Vzel ga je v roke in stopil k oknu. Nastavil si ga je na oko kot daljnogled. Videl je le nekaj senc, potem je oko usmeril proti koncu papirnatega tunela, prvič je videl črno reko, na kateri je plavalo jutro. Slike ni odmotal.

Spodaj ni bilo nikogar, močan in odločen glas je prihajal iz zadnjega dela hiše, ona me je zbudila, je bil prepričan Antonio. V kotu poleg edinega okna sta bili postavljeni dve mizi in nekaj stolov, na tisti tik ob oknu je ležal krožnik z ocvrtim jajcem in velik kozarec sadnega soka. Antonio se je razveselil zajtrka. Nazadnje je jedel, preden se je vkrcal na letalo. Sedel je za mizo in jedel z žlico. Jajce je bilo mrzlo, vendar mu je teknilo. Poplaknil ga je s sokom. Še vedno ni bilo nikogar. Postajalo je soparno. Vrata so bila odprta, vendar pokrita s pisanimi trakovi, tako da je v prostor prišlo le malo svetlobe in zraka. Ko je pojedel, si je prižgal cigareto in potegnil iz torbe beležnico, hotel je napisati nekaj stavkov, potem pa oditi do pošte in poklicati v uredništvo. Javiti bi se moral že včeraj, vendar se bo zlahka izgovoril na pozno uro, si je mislil. Komaj je začel s pisanjem, ko je zaslišal znane korake. Debelušna gospa z mogočno črno kito na hrbtu je počasi vstopila ter momljaje pozdravila, Antonio je glasno odzdravil in se trudil pokazati dobro voljo, vendar je gospa le pobrala z mize krožnik in znova izginila v ozadje. Ostal bom še eno noč, je skoraj zavpil za njo,

迎光

še preden so se njeni koraki dokončno razgubili v notranjosti. Potem se je vključil ventilator pod stropom, kar je bil edini dokaz, da ga je sploh opazila. Velika polomljena krila so mlatila po zraku. Stari motor je škripal in se tresel, kot bi hotel dvigniti streho. Vrtinčil in lomil se je le cigaretni dim.

Ni mogel pisati, grem, si je rekel, bom že kje dokončal.

Ulica je bila prazna, risarjev kamen na drugi stran je še sameval. Znova se je spomnil dekletovih oči. Čutil je, da sta nekje v bližini. Ko je šel mimo kamna, ga je prijelo, da bi še enkrat sedel nanj. Ustavil se je in ga brez pravega namena fotografiral. Hodil je mimo cele kolone opuščenih hiš. Nekdaj lepe fasade z belimi polkni so bile načete. Velike rane na strehah in luknje v pročeljih so zevale iz temnih in izropanih prostorov, ki so občasno gostili le še brezdomce in naključne popotnike. Nekaj hiš niže je le videl človeški obraz, ki je iz nadstropja strmel na ulico. Velika okna na umazani in zbledeli fasadi so bila brez okvirjev. Mož z zeleno gumijasto kapo in enakim predpasnikom si je brisal roke v belo brisačo, obešeno na okenski rešetki. Antonio je v polsenci videl le njegova srebrna okrogla očala, vedel je, da ga je moški gotovo videl. Zdaj se je umaknil v temno notranjost. Nad železnimi vrati je s spranimi črkami pisalo Instituto de patologia.

Potem se je pred njim odprla reka. Veličasten veletok je neslišno tekel mimo. Rečna površina je bila popolnoma mirna, nobenega vrtinca ali vala ni videl. Sredi reke je izparevala zadnja jutranja meglica. V daljavi se je gubal in lesketal širok rečni rokav, ki se je zlival okoli majhnega otoka sredi sotočja, v temno reko. Antonio ni vedel, ali je otok pravi, ali pa je reka le nanosila kupe drevja in trave in jih nemarno odložila. Pravkar se je od tam dvignilo nekaj velikih ptičev, kot bi jih nekaj splašilo. Zajadrili so s širokimi krili, še enkrat pomočili dolge noge v reko in odleteli proti toku navzgor. Sledil jim je, dokler ga ni zaslepilo sonce.

Pristanišče ni bilo daleč. Še vedno je hodil ob reki, ki ga je popolnoma prevzela. Odlašal je z odhodom v mesto, upirala se mu je misel, da mora najti pošto in se javiti v uredništvo. Slabo vest je tešil z mislijo, da je zgodaj in da sodelavci še posedajo v kavarni ob jutranji kavi ter si izmišljujejo zgodbe, s katerimi bi zadovoljili urednika in površnega bralca. Vsi so se zavedali, da je kulturna kronika na slabem glasu, tako kot njihov časopis nasploh. Zato so se zatekali k izmišljenim zgodbam, ki so imele le malo zveze z realnim življenjem ali dogajanjem na ubužani kulturni sceni. Ob pomanjkanju poročil so pisali kolumne ali eseje, ki so poskušali biti kritični do kulturne politike in šefov mogočnih institucij, vendar so svoj strah pred izgubo službe, ker je bil časnik pri vplivnih posameznikih še vedno deležen zaupanja in ugleda, seveda minornega, skrivali za visoko filozofičnim jezikom, ki so si ga sproti izmišljevali. Predvsem ob jutranji kavi, je prešinilo Antonia. Zato je šel naprej proti pristanišču, ki ga je že videl.

Od tukaj, s poti nad pristaniščem, ki se je strmo spuščala k reki, je bil pogled še veličastnejši. Reka je segala skoraj do horizonta, videl je le še temno obalno črto na drugi strani. Spodaj je stala velika lesena ploščad na kolih, ob katero so bile privezane široke in nizke rečne ladje. Ob njih pa so se stiskali manjši čolni,

z motorji ali brez. Čolni so bili s trupi privezani tesno drug ob drugem, tako da so lahko ribiči hodili po plavajoči ploščadi. Iz velikih ladij so sključeni in zagoreli možje nosili na plečih vreče in velike šope banan. Deske so se pod njihovimi natovorjenimi telesi šibile in pokale. Okoli пристаниšča je stalo stotine pločevinastih in iz desk zbitih barak, iz katerih so se dvigale številne antene in predvsem sajast dim, ki je zastiral pogled na visoke steklene fasade poslovnih stavb daleč v ozadju. Smrdelo je po ribah in odplakah, ki so plavale po reki. Antonio se je z navdušenjem spustil dol, zdaj na obveznosti ni več niti pomislil.

Gole žarnice, obešene pod plehnato streho, so metale rumenkasto svetlobo na umazane in lepljive pulte z ribami. Velike rečne ribe, težke gotovo več kot deset kil, kot je laično ocenil Antonio, so ležale z odprtimi gobci pred nogami utrjenih ribičev. Nekatere so še trzale in poskakovale, bile so sveže, ponoči so jih potegnili iz reke, nekje na drugi strani, in jih še žive pripeljali sem. Bilo je vroče in zadušljivo, po tleh so tekale ribje odplake in kri, v njih so se kopale muhe. Bosi otroci so se pred pogledi tujcev skrivali pod mizami. V polmraku, čeprav je zunaj sijalo dopoldansko sonce, ki je sem uhajalo le skozi reže in luknje ter črtalo bele pramene, se je počutil varnega. Dolgo je hodil po tem stisnjenem in zato hlem kraju, ki je bil za mnoge mesto prebujanja, prostor, kjer se razblinjajo večne sanje. Predmestje drugega pekla.

Turist v vojaških hlačah in z rdečo ruto okoli vratu je pravkar barantal za ranjeno želvo s polomljenim oklepom. Z okroglim Indijancem, ki je ležal med škatlami in v roki vrtel umazano mačeto, s katero je lovil in čistil plen, je izmenjal nekaj besed z rokami. Lovec je pokazal deset prstov, moderni Che mu jih je ponudil pet, oni je vztrajal in udaril s težkim rezilom po živali, želva se je naglo stisnila v oklep. Turist je začutil poraz, a vseeno iz sočutja odšel desetaka. Želvo je pobral iz umazanije in jo tako rešil nadaljnega licitiranja. Zdaj je ostala na mizi samo še ena, ki je čakala svojega dobrosrčnega rešitelja ali izbranega kuharja. Moški je ponosno držal žival v naročju in se spuščal k reki, Antonio mu je radovedno sledil. Ko sta prispela do roba lesenega pomola, se je turist spustil na kolena, poljubil ranjeno žival in jo položil v vodo. Gledala sta jo, kako se je trudila splavati, mehko glavo z velikimi črnimi očmi je še nekaj trenutkov stegovala kvišku ter mahala z drobnimi plavutmi. Zmogla je dobrih deset metrov od obale, potem pa se je obrnila nazaj proti rešitelju. Potonila je, še preden so njene noge dosegle spolzko obalo.

Reka je bila zdaj že vsa v soncu, veletok se je bleščal, blatno in zamuljeno dno je neslišno odnašalo proti morju.

Gospod, gospod, je nekdo roteče klical. Obupan glas je bil vse bliže, Antonio se je vrtel na petah in pogledoval po množici sklonjenih nosačev. Obraze so imeli zakrite s težkimi vrečami, ki so jih potiskale k tlom. Reka je bila še vedno mirna in tiha. Otroci so se igrali na ozki in strmi obali. Gospod, je še slišal, potem ga je stresla mrzla in potna roka. Obrnil se je, pred njim je stala podoba ženske, v kateri je sinoči še videl otroka. Iz milih in ponosnih oči sta sijala strah in obup. Lase je imela blatne in zlepljene. Nič ni rekel, stal je kot vkopan

v blato in zrl v globoko črto, ki se je čez noč zarisala na dekliškem obrazu. Gospod, je zašepetala in sklenila dlani v prošnji. Počutil se je ponižanega in nemočnega. Pretreslo ga je ob misli na stisko, s katero je prišlo dekle k njemu.

Ker je še vedno molčal, ga je dekle prijelo za rokav in ga silovito potegnilo. Prestopil se je in hitro ujel ravnotežje, potem pa stekel za dekletom, ki se je spretno izogibalo nosačem in se zgubljalo na drugem koncu pomola. Videl je, da teče proti ladjam, privezanim ob ploščad. Tudi Antonio je bil vse hitrejši, našel je prosto pot čisto ob robu pomola, in ne da bi pomišljal na nevarnost, tekkel naprej. Kmalu je dosegel prve ladje. Bilo jih je deset, ne več, ki so počivale na reki. Videl je črne mornarje, ki so spali na palubah. S pogledi jih je spretno preiskoval ter pogledoval v podpalubja, vedel je, koga išče. Na četrti ali peti palubi je zagledal slikarjevo dekle. Stala je naslonjena na kajuto in globoko dihala. Noseča je, ga je prešinilo, ko je skočil na krov in videl, kako se ženska počasi seseda in se v krču stiska za zrel trebuh. Ponudil ji je roko, vendar je dekle le stisnilo zobe in s prstom pokazalo na premec. Ob ladijskem boku, ki je nevarno zanihal, ko je stopil nanj, se je potegnil naprej.

Visoko sonce je prijetno sijalo in grelo trhlo ter načeto barko, ki je že dolgo ni nihče prepleskal. Pogledal je čez mogočno reko in se spustil med kupe preperelih vrvi in šare, ki je razmetana ležala po krovu. Če človek ne bi zaječal od bolečine, ga verjetno sploh ne bi našel. Odmaknil je nekaj zabojev in zagledal ranjenega moža, zvitega v klobčič. Ležal je v mlaki sveže krvi, ki so jo pile stare in smrdljive vrvi.

Risar, je zašepetal pretresen.

Nasilje in ropi so bili tukaj nekaj običajnega, ljudje so za kovanec tudi ubijali, o čemer je Antonio dnevno bral v kroniki. Tudi njegovi kolegi so bili že pretepeni ali oropani, a k sreči se njemu ni zgodilo nič hudega; nekajkrat je sicer bil lahek plen žeparjev, toda to je vse. Pomislil je na bankovec, ki ga je sinoči dal risarju. Mogoče je bilo to povod za napad. Lahko, da je kateri od mnogih obupancev, ki so preplavljali pristanišče v slepem upanju, videl, da je Antonio pustil več, kot je bilo zahtevano, in si brezobzirno odrezal svoj delež.

Presenečen je bil, da zdaj ni izgubil glave. Zbral se je in se trudil biti razsoden.

Sklonil se je k svojemu portretistu in ga prijel za potno roko. Ta je za hip odprl oči in se nasmehnil, prepoznal ga je. Domov, je rekel skoraj neslišno. Potem se je njegovo lice spet stisnilo v bolečini. Risar je bil zaboden v trebuh. Antonio je pomislil, kje bi našel zdravnika. Vstal je in videl reko. Daleč na drugi strani, kjer je v sopari lebdela le temna obalna črta, je zašumelo, domov.

Potegnil se je nazaj na krmo, kjer je še vedno klečalo dekle. Tvoj mož potrebuje zdravnika, je odločno rekel. Pogledala ga je in odvrnila, ne, samo domov bi rada. Nimava dovolj, da bi plačala za ladjo. Kapitan vas čaka v baru, če lahko pomagate, gospod, ga poiščite in mu plačajte. Ko bo Alváro zdrav, vam bo naredil nov portret.

Ženski se je ob misli, da se bosta lahko vrnila čez reko, povrnilo upanje. Bila je ponosna. Kaj pa vi, boste zdržali vožnjo, jo je previdno vprašal Antonio. Čutil

je, da je ženska odločna, da bo vztrajala. Samo nazaj hočeva, je bila kratka. Antonio je še enkrat pogledal čez reko, bila je temnejša, hitra je, je pomislil, ko je opazil vrtinec, ki je požiral sonce.

Reportaža, ga je nenadoma prešinilo, iz tega bi lahko naredil odlično reportažo. Vsi bi mi zavidali, ga je preplavilo. Že je videl svoje ime in veliko fotografijo reke v napovedniku na prvi strani, kar si je vedno le potihem želel. Nasmejal se je in rekel, prav, spravil vaju bom čez, toda morate me vzeti s sabo. Pojdite že, mudi se nama, je odvrnila ženska in se po štirih odplazila proti možu.

Pristanišče je bilo ob tej uri že natrpano s tovorom, ki so ga nosači preložili z ladij. Ploščad je bila skoraj neprehodna, leseni pragovi, pod katerimi je plivkala reka, so se zvijali pod bremenom. Izčrpani Indijanci so ležali na vrečah ter si podajali steklenice viskija in piva. Ribja tržnica se je izpraznila, ribiči so dremali na pultih. Izpluli bodo šele pozno popoldan, ko bo popustila sopara. Pod Antoniovimi nogami so se dvigali roji muh, ki so se pasli na ribjih odpadkih. Jutro je že splavalo po reki, prišle so ure čakanja in dolgočassenja. Zdaj nihče ni bil pripravljen izpluti. Antonio je to kmalu sprevidel.

Stopil je v prvi bar, ki je stal na koncu dolgih lesenih stopnic, na izhodu iz pristanišča. Tukaj so posedali kapitani, pili pivo in opazovali svoje barke, ki so ležale spodaj kot na dlani. Toda, kateri je pravi, je okleval Antonio. Vedel je, da vsi vedo, koga išče, ker so ga gotovo videli, od kod prihaja, pa vendar se nihče ni zganil. Še vedno je bil trdno odločen, da bo šel čez, misel na reportažo in na zavist kolegov ga je gnala. Nujno moram čez, je rekel naglas, še vedno se ni nihče zmenil zanj, dobro bom plačal, je dodal nekoliko tiše in iz žepa povlekel denarnico. Čez dve uri bom spodaj, se je oglasil čokat moški iz družbe, ki je slonela v kotu. Stali so pod slamnato nadstreho in metali kocke na ozki deski. Antonio je stopil bliže, takoj hočem, ranjenca in nosečnico imam, je poskušal vzbuditi sočutje v kapitanu. Vendar je ta le brezbrizno stisnil kocke v mišičasto dlan in jih pognal po deski proti njemu. Ostali so se zakrohotali. Vedel je, da tako ne bo šlo, plačam, je znova rekel odločno. Smeh se je v hipu polegel, kapitan se je obrnil proti pultu in predenj postavil največjo steklenico žganja z natopljenimi kačami. Spijeva in greva, je rekel kapitan in se zarežal. Postal mu je slabo, komaj se je zadržal, da ni skozljal jajca, ki mu je še vedno ležalo v želodcu. Hvala, zgodaj je še, je bil zdaj že popolnoma zmehčan. Odločnost ga je minila, ostal mu je samo še en argument – denar, ki ga je prekladal po potnih rokah. Ne da bi še enkrat pogledal proti steklenici ali kapitanu v oči, je odprl denarnico in jo spraznil na pult. Znova se je razlegel nečloveški krohot. Bilo ga je sram, ne pred temi premetenci, temveč sram svoje domišljavosti in napuha, ki mu je zlezal čez glavo. Greva, spodaj naju čakata, je zaključil trezno.

Šele sedaj je pomislil na par, ki je bil v življenjski stiski, ter da je nespametno pognal ves denar, ki ga je imel, tako da ni mogel kupiti niti povojev, kaj šele, da bi plačal zdravnika. To je prišlo za njim v naslednjem trenutku, ko je videl, da je kapitan odrinil bankovec točaju, ta pa mu je dal iz omarice s prvo pomočjo nekaj obližev in stekleničko alkohola. Njemu seveda ni vrnil ničesar, tak je bil pač dil.

Črna in smrdeča ladijska vrv je bila odpeta, kapitan se je trudil okoli starega dizla v podpalubju, ko se je Antonio zadnji vkrcał na krmo s šopom banan in nekaj flašami piva, ki mu jih je naročil kapitan. Za kupljeno je pustil kovanec, ki ga je našel v žepu, in nalivnik, ostal mu je samo svinčnik. Nisem izgubil vsega, se je tolažil, še vedno je potihoma mislil na reportažo, s katero bo rešil vse.

Gledal je v brezno, ki se je počasi odpiralo med ladjo in obalo. Tiho in neustavljivo ga je polnila temna reka. Ko je motor le ujel takt in se je vijak ujel v vodni tok, se mu je zazdelo, da sliši božično pesem. Glasovi so prihajali z obale in se razširjali čez reko. Prepričan je bil, da vidi procesijo Indijancev, ki so počasi šli po cesti nad pristaniščem. Sledil je beli valujoči množici in v mislih obnavljal pozabljeno pesem. Preden se je mesto zlilo z zeleno pokrajino, je prvič videl zlato kupolo Theatra Amazonas, ki je žarela kot jutranje sonce. Tam bi moral biti, toda zdaj ga je čakala pomembnejša pot.

Alváu sta s Silvio, katere ime je izvedel pozneje, očistila rano in ga zavila v pisano žaklovino. Še vedno je ležal na premcu, ker se zaradi bolečin ni pustil premakniti. Kapitan je sedel za krmilom in nepremično strmel v reko, ki se je v valovih zgubljala za njimi. Zrak je polnil le enakomeren takt motorja.

Dolgo so počasi vozili po reki navzgor, preden so zapluli v svetle, skoraj mlečne vode. Gledal je delfine, kako so igraye preskakovali nevidno mejo dveh rek, ki sta se tukaj stekali. Reka se je gubala in vrtinčila, les in veliki kupi trave, naplavljeni z vseh koncev, kamor so segle velike vodne roke, so tukaj tonili ali znova izplavali na površje. Zdelo se mu je, da reka nosi trupla, ko je nekajkrat spodaj zamolklo udarilo in so se ob ladijskem boku, ki se je dotikal gladine, dvigali črni lasje, oviti okoli lesenih hrbtov. V somraku se je izrisala druga obala. Mesta, od koder so izpluli, ni bilo več, bili so že onkraj, kamor človeška noga še ni stopila, vsaj zdelo se mu je tako. Naglo se je temnilo. Oglasila se je duša džungle. Ptiči so vreščali in dvigali neznanski hrup, krošnje mogočnih, med sabo prepletenih dreves, po katerih so skakale opice, so se lomile. Pod neprehodnimi in zaraslimi tlemi so se sprehajali veliki plazilci, ob obalah je čofotalo, gozd je prekipel od življenja, ki ga je skrival v sebi pred človeškimi očmi.

Molčali so. Alváu je po drugem aspirinu, ki ga je izprosila ženska, čeprav je Antonio vedel, da mu ga ne sme dati, zaspal. Zdaj je med besedami, ki jih je momljala nad njim, utihnila tudi ona. Spustilo se je nekaj težkih deževnih kapelj. Nevihta je bila mimo, še preden so večerni plameni zajeli vse nebo. Skozi ozek oblačni lijak so padali zadnji sončni žarki. Potem je vstala mogočna luna in za njo jasna noč. Zaprasketale so zvezde.

Ladja je zavila v manjši pritok. Nekoliko više je ob ustju stalo zapuščeno kolišče. Na trhlih in polomljenih nogah je samevalo nekaj hiš z upadlimi strehami. Za podrtó ograjo je ob vodi stal lačen vol. Gledal jih je kot zapuščeni duh, ki si ne more več najti domovanja. Vedno bolj se je temnilo, reka, ki je bila vse ožja, je lovila vedno manj luninega odseva. Videl je samo obrise gozda in rdeče oči, ki so se svetile na gladini. Orjaške dvoživke so ležale v topli vodi in čakale plen. Tiktakanje stroja in utrujenost sta pobirala tudi njega. Glava brez

sanj mu je padla na kolena. Minuli dan mu je polzel skozi misli kot nedokončane slike. Na majhnih platnih brez okvirjev so vstajale podobe, ki jim je skušal dati ime, čeprav jih ni razumel. V ozadju, kamor ni mogel videti, je čutil moč, kot bi mu šepetalo veselje.

Droben plamen je gorel sredi neskončne črne pokrajine kot zvezdni utrinek, ki je ušel nebesnemu redu. Bili so mu vse bliže. Roji komarjev, ki so legali nanj, so ga prisilili, da je vstal.

– Kje smo, je vprašal kapitana, ki je žulil pivo ob krmilu in strmел v noč.

– Kmalu bomo tam, je rekel. Pripravite se.

Antonio se je potegnil na premec. Alváro in Silvia sta bila že budna. Kapitan je zadaj prižgal petrolejko in jo obesil na drog. Mlečna luč je obsijala reko. Vozili so počasneje, po ozkem in plitvem rokavu. Petrolejka je zdaj dosegla tudi drevje, ki je raslo v vodi brez obale. Videlo se je globoko v notranjost spečega gozda, kjer so se lomili ladijski valovi.

Bilo je ognjišče, zdaj je zagledal v poltemi tudi obris kapelice, v kateri je brlel ogenj. Počasi so se ji približevali, ladja je nekajkrat rahlo podrsala ob muljnato dno. Z obale sta prihajala hlad in gozdna vlaga. Alváro je drgetal. Ogrinjalo je bilo črno od krvi.

Kapitan je pozvonil z ladijskim zvonom. Trup se je naslonil ob pomol. Antonio je skočil prvi in zadržal ladjo z vrvjo. Potem se je dvignila na noge Silvia ter se v krču in kriku, ki ga je poskušala zadržati, spet sesedla. Antonio se je ustrašil, bilo je močnejše kot pred izplutjem. Skočil je nazaj in ji hotel pomagati. Odrinila ga je in prijela Alvára. Skupaj sta ga potegnili z ladje. Znova je pozvonilo. Petrolejka je ugasnila in ladja se je že odmaknila.

– Kaj pa zdaj, je presenečeno vprašal Antonio.

– Nazaj gre, naprej se ne da. Zjutraj bomo šli peš naprej, ali pa s čolnom, če boš veslal, je rekla Silvia.

Klopotanje motorja se je hitro razgubilo. Sedeli so v pesku in zbirali moči za kratek vzpon do kapelice, ki je stala nad gozdom. Antoniu je razbijalo srce. Čutil je strah, gledal je gor v stolpič, obsijan z mesečino. Plamen v notranjosti se je znova razgorel, nekdo je spet naložil, je bil prepričan. Mukoma sta dvignila Alvára, ki je spet ječal od bolečin, in počasi krenila po spolzki in krušljivi stezi. Komaj sta dosegla prvo grmovje in že sta se morala ustaviti. Silvia je padla na zemljo. Globoko je sople in stiskala zobe.

– Pusti, je izdabila, preden jo je Antonio dosegel.

– Počakaj, je rekel, takoj pridem.

Stekel je gor. Vrata v kapelo so bila priprta, topla svetloba je uhajala na dvorišče. Odsunil je vrata, sredi praznega prostora je gorel ogenj, dišalo je po ribah, ki si jih je pravkar spekel ribič. Ob ognjišču ni bilo nikogar. Za trenutek je pogledal stare zidove, na katerih so plesale sence. Polne so bile podob, narisanih z ogljem in zemljo. Postal mu je prijetno, da bi kar ostal, vendar je vedel, zakaj je tukaj. V kotu je našel desko, ki je še niso zakurili, in stekel nazaj dol. Alváro je

med ječanjem nekaj govoril, ni ga mogel razumeti. Sklonil se je k njemu in položil desko na tla, previdno sta ga obrnila na stran ter ga položila na les.

Zdaj je bilo Silvii veliko laže, Antonio je vlekel desko, ki je risala globoko sled v pesek, ona pa je le pazila, da se Alváro ni zvrnil na zemljo. Z enim postankom so zmogli do gor.

Plameni so pojenjali, dvorišče je bilo v temi. Antonio je s tovorom odsunil vrata in sam potegnil človeka k ognju. Niso bili več sami. V kotu nasproti je sedel moški in kadil. Telo je imel sključeno in zavito v odejo. Lice je bilo zakopano v laseh.

Antonio je naložil. Podobe na zidovih so oživele in počutil se je varnejšega. Tudi Silvia je zdaj obležala, naslonjena ob steno. Ker se Indijanec, odkar so se pozdravili, ni več oglasil, ga ni prosil za pomoč. Sam je umil Alvárovo rano in jo povil z zadnjim čistim povojem. Roke in noge je imel hladne, čeprav so mu oči in obraz goreli. Blodil je, Antonio je razumel le, da pravi, domov ...

Ko se je Alváro umiril, se je Antonio zavlekel v kot in gledal podobe na steni, počasi so tonile v mrak. Ogenj je dogoreval. Noč je bila vse daljša, pot, ki jo mora opraviti Zemlja, preden se obrne k Soncu, se mu je zdela neskončna. Prisluškoval je dihanju spečih okoli sebe, kot bi hotel vstopiti v njihove sanje. Čutil je, da se oddaljujejo, vsak ima svojo krožnico, v katero je ujet, presečišč je vse manj, srečanja so le kratkotrajna naključja. Preden je dokončno razpustil misli in zaplaval v sanjarjenje, se je oglasila Silvia. Krčev ni mogla več skrivati. Bili so vse pogostejši. Vstal je in znova vzbudil ogenj.

Silvia je že klečala na golih tleh in ječala. Telo je bilo v krču. Lovila je zrak. Potem je napetost nenadoma popustila. Padla je vznuk in za hip obmirovala ob hladni steni. Podobe nad njo so nemo plesale naprej, dokler se v njej ni ponovno prebudila neznanska sila, ki jo je dvignila na kolena.

– Njen čas je, je rekel moški v drugem kotu, pustimo jo, da opravi, je še dodal, ko je že šel proti vratom. Lica mu ni videl. Antonio je videl le, kako se je Silvia znova sesedla.

– Daj mi torbo in pojdi, je rekla roteče.

Antonio je ubogal, dvignil se je in pred njo potisnil torbo. Z otrplimi rokami in z globoko sledjo bolečine, ki jo je tajila pred njim, jo je odprla in segla vanjo. Prihajalo je, spet je zaječala, stvari so se vsule iz borše. Na slepo je pograbila pisan trak in si ga trdno zavezala okoli čela. Prijela je amulet in ga močno stisnila v dlan. Antonio je vedel, zdaj mora oditi tudi on, obrnil se je že, ko je spet pogledal žensko in prostor pred njo. Na tleh se je v ognju zbleščal nož. Ročaj je bil ovit z belimi kitami. Dolgo rezilo je bilo še črno od krvi. Sum in zla slutnja sta ga pognala z mesta. Obrnil se je k Alváru, ki je negibno ležal ob svoji ženski. Oči je imel zaprte, obraz spokojen.

Krik, ki se je razlegel iz notranjosti, je razrezal noč. Glas se je nezadržno širil skozi temo, prebudil se je gozd in zanihala je reka. Odmevalo je, vse dokler se ni prebudil otroški jok, ki je pomiril naravo. Zvezde so počasi ugašale, noč je sivala. Antonio je še vedno stal zunaj in čakal, da ga pokličejo.